

Od Redakcji

Od kilkunastu sezonów nowy dramat rosyjski coraz silniej zaznacza swoją obecność w repertuarach polskich teatrów. Dzieje się tak z dwóch powodów. Przede wszystkim jest on atrakcyjny dla publiczności, gdyż pozwala – jak przez okno – zajrzeć do naszych sąsiadów, przyjrzeć się przemianom, jakie zachodzą w Rosji po rozpadzie Związku Radzieckiego, i poznać „pejzaż duszy” człowieka uwikłanego w problemy etniczne, religijne i moralne, człowieka starającego się oswoić nową rzeczywistość. Poza tym dramaturgia rosyjska ostatnich lat przełamuje tradycyjne kanony. Dramaturdzy średniego i młodego pokolenia oferują nowe formy pisarstwa scenicznego, modyfikują dawne gatunki, szukają nowego języka scenicznego, nie cofając się przed krytyką społeczno-polityczną, prowokacją czy profanacją tradycyjnych wartości. Wszystko to sprawia, że najnowsza dramaturgia rosyjska budzi zainteresowanie krytyków i badaczy, którzy starają się uchwycić to dynamiczne zjawisko i opisać przemiany, jakie dokonują się w zakresie tematyki podejmowanej przez współczesnych autorów oraz artystycznych strategii jej wyrażania. Niniejsza monografia jest próbą włączenia się w dyskusję, podejmuje tematy związane ze stosunkiem młodego pokolenia do tradycji, wyłamywaniem się z szablonów dawnej estetyki i poszukiwaniem indywidualnych form wyrazu scenicznego.

Tom otwiera artykuł Barbary Olaszek (*Россия в зеркале современной драмы. Коллаж образа*), która przedstawia wizerunek Rosji odbity w zwierciadle współczesnego dramatu, zaś autorka kolejnego artykułu, Katarzyna Osińska, w swoich rozważaniach zwraca uwagę na prześmiewczą postawę autorów wobec rzeczywistości, a szczególnie wobec autorytarnego modelu kultury rosyjskiej (*Тупые, дикие, идиоты а новый театр в России на пороге XX и XXI веку*).

Artykuł Walentego Piłata (*Od „nowego realizmu” ku poszukiwaniom awangardowym. Kilka uwag o współczesnej dramaturgii rosyjskiej*), akcentujący dominanty treściowe i formalne kolejnych etapów rozwoju współczesnej dramaturgii rosyjskiej, otwiera blok rozważań naukowych dotyczących metod i strategii dramatopisarskich. Wadim N. Kołbasin przygląda się zabiegom dekonstrukcyjnym w twórczości młodych autorów (*Метод деконструкции в современной российской „новой драме”*), widząc w nich wyraz protestu przeciwko tradycyjnej estetyce dramatyczno-teatralnej. Elena N. Szewczenko (*Проблема сценичности российской „новой драмы”*) pokazuje wpływy performansu na strukturę sztuk, dzięki czemu rodzi się nowy rodzaj komunikacji między sceną a widownią.

Z kolei Ewa Sadzińska (*Современная русская поэзия на театральных подмостках. Поэтический спектакль „Вера Павлова. Стихи о любви”*) pisze o wystawianiu współczesnej poezji rosyjskiej.

Kolejny blok tekstów poświęcony jest „przepisywaniu” klasycznych fabuł, przetwarzaniu mitów i dramaturgicznej re-aktywacji tematów/postaci. Otwiera go artykuł Walentyny E. Gołowcziner (*Использование известных сюжетов в русской эпической драме XX века*), w którym przedstawione zostały sposoby dramaturgicznej reinterpretacji znanych fabuł w dwudziestowiecznym rosyjskim dramacie epickim. Z kolei Tatiana G. Prochorowa na przykładzie wybranej sztuki bada, w jaki sposób model dramatu romantycznego wpisuje się w postmodernistyczną estetykę dramatyczną (*Рецепция романтических моделей в драматургии эпохи постмодерна – на материале пьесы Дмитрия Липскерова „Семья уродов”*). Galina Szełogurowa zwraca się natomiast ku praktyce teatralnej (*Античность сквозь призму современности: „Медea” в Театре на Таганке и в московском ТЮЗ-е*), by w komparatystycznym ujęciu dwóch realizacji scenicznych *Medei* ukazać antyk jako filtr do przedstawienia współczesności. Wiera B. Szamina kieruje się ku innym obszarom inspiracji literackiej (*Шекспировские ремейки в современной российской драме*), poświęca swój artykuł badaniu śladów Szekspirowskiego *Hamleta* w dramatach Ludmiły Pietruszewskiej, Borysa Akunina i Wiktora Korkiji. Aleksandra Szymańska na przykładzie utworów Edwarda Radzinskiego i Wasilija Puczegłazowa podejmuje rozważania nad żywotnością mitu Don Juana w dramacie XX wieku (*Метаморфозы Дон Жуана в русской драматургии 1970–1980 гг. Продолжение или смерть вечного образа?*). Ten cykl artykułów zamyka Nina I. Iszczuk-Fadiejewa, która, odwołując się do dramatów Aleksandra Sołżenicyna i Olega Bogajewa, omawia problem sposobu przedstawiania wojny zawieszanej między historią a mitologią (*Концепт войны: от истории к мифологии – „Пир победителей” Александра Солженицына и „Марьино поле” Олега Богаева*).

Na ostatnią część tomu składają się artykuły poświęcone prezentacji indywidualnych strategii dramaturgicznych wybranych twórców. Olga N. Kupcowa pisze o cechach wyróżniających „dramat świadomości” (*„Драма сознания” Александра Строгонова и Клима*); Elena Kurant bada autorski sposób wykorzystania mitu o śmierci i odrodzeniu w utworze dramatycznym (*Воплощение мифа о смерти и возрождении – на основе пьесы Ивана Вырыпаева „Июль”*); Alexander Graf analizuje techniki intertekstualne, gry cytatami i zabawę cudzymi frazami, które każą postrzegać całe życie jako ujęte w cudzyśłów (*Жизнь, зависшая в цитатах. О комедии Олега Богаева „Как я съела мужа”*); Lidia Mięśowska omawia strategię posługiwania się językiem pozarozumowym w dramacie (*Поврót do korzeni. Влaдимира Сорoкина язык позарозумову*); Irina Lappo prezentuje dramaturgię pustki – mało jeszcze w Polsce znanego, natomiast popularnego w swoim kraju – Pawła Priażki (*„...i o niczym nie myśli”. Драматургия пустки Павла Приажки*). Tom zamyka artykuł Anny Tyki (*Олега и Влaдимира*

Priesniakowów postmodernistyczne gry (z) Biblią), w którym autorka śledzi postmodernistyczne przetwarzanie motywów i symboli biblijnych w dramatach braci Priesniakowów.

Na niniejszą monografię po części złożyły się teksty, których podstawą były referaty zaprezentowane podczas konferencji *Współczesny dramat rosyjski: kontynuacje i przemiany*, zorganizowanej pod opieką naukową Barbary Olaszek i Małgorzaty Leyko w Łodzi w dniach 21–23 czerwca 2012 roku. Do monografii włączono także artykuły nadesłane przez Autorów specjalizujących się w badaniach nad dramatem, zaproszonych przez redaktorki tomu.

Konferencja *Współczesny dramat rosyjski: kontynuacje i przemiany* była szóstą z kolei cykliczną konferencją międzynarodową poświęconą współczesnemu dramatowi europejskiemu. Inicjator tego cyklu, Katedra Dramatu i Teatru Uniwersytetu Łódzkiego – we współpracy z różnymi jednostkami badawczo-dydaktycznymi Wydziału Filologicznego UŁ – zorganizowała dotychczas sympozja poświęcone dramatowi austriackiemu *Felix Austria. Dekonstrukcja mitu?* (2007), dramatowi południowo-słowiańskiemu *Dziedzictwo i współczesność w dramacie południowo-słowiańskim* (2008), dramatowi niemieckiemu *Scena otwarta! Przemiany form dramatycznych w Niemczech po 1945* (2009), dramatowi hiszpańskiemu *Tak blisko i tak daleko. Hiszpańskojęzyczny dramat i teatr ostatnich stu lat* (2010) oraz dramatowi irlandzkemu *Dramat irlandzki XX i XXI wieku: przemiany i ewolucje* (2012). Partnerem przy organizacji rosyjskiej edycji tego cyklu była Katedra Literatury i Kultury Rosyjskiej Uniwersytetu Łódzkiego, która do udziału w obradach zaprosiła swoich Kolegów z ośrodków naukowych od wielu lat współpracujących z poszczególnymi jednostkami Uniwersytetu Łódzkiego, ośrodków naukowych Rosji, a także Europy Zachodniej: z Kazańskiego Uniwersytetu Federalnego (Kazań), uczelni moskiewskich – Uniwersytetu im. M.W. Łomonosowa, Moskiewskiego Uniwersytetu Pedagogicznego, Rosyjskiego Instytutu Prawosławnego, także z innych ośrodków – Tomskiego Państwowego Instytutu Pedagogicznego (Tomsk), Twerskiego Uniwersytetu Państwowego (Twer) oraz Uniwersytetu Justusa-Liebiga w Giessen (Niemcy). W obradach wzięli także udział badacze z ośrodków polskich – Polskiej Akademii Nauk, Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz Uniwersytetu Łódzkiego. Efekty tego międzynarodowego spotkania przedstawiamy w niniejszej publikacji.

Olga Główno

Uniwersytet Łódzki
Wydział Filologiczny
Zakład Literatury i Kultury Rosyjskiej
90-522 Łódź
ul. Wólczańska 90

Małgorzata Leyko

Uniwersytet Łódzki
Wydział Filologiczny
Katedra Dramatu i Teatru
91-431 Łódź
ul. Franciszkańska 1/5